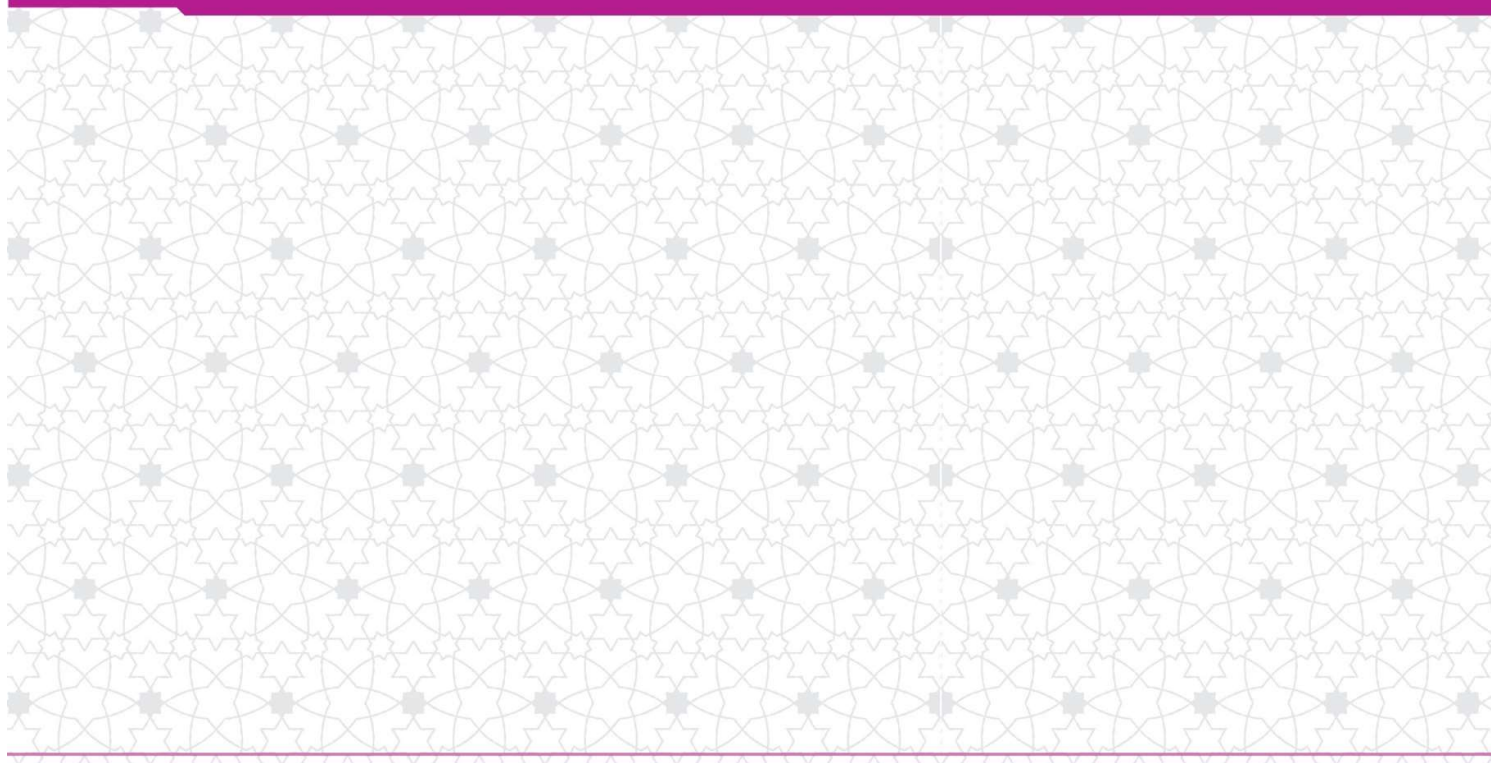

بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور (۲۰): وزارت آموزش و پرورش

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۹۷۵۴

کد موضوعی: ۲۷۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور (۲۰): وزارت آموزش و پرورش

نام دفتر: مطالعات فرهنگ و آموزش (گروه آموزش و پرورش)

نوع گزارش: طرح و لایحه ، نظارتی ، راهبردی

تهیه و تدوین‌کننده: محمدصادق عبداللهی

همکار: محمد محمد شیرازی

اظهار نظر کننده خارج از مرکز: حجت‌الله بنیادی

مدیر مطالعه: محمدصادق عبداللهی

ناظر علمی: موسی بیات

صفحه آرا: سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی: زهره عطاردی

واژه‌های کلیدی:

۱. آموزش و پرورش

۲. بودجه آموزش و پرورش

۳. لایحه بودجه سال ۱۴۰۳

۴. مالیه آموزش و پرورش

۵. اقتصاد آموزش

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۳/۱/۲۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۲/۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۱	خلاصه مدیریتی.....
۳	۱. مقدمه.....
۳	۲. نمایی از کلیات ردیف‌های اعتبارات آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳.....
۴	۳. تفکیک اعتبارات کل تملک دارایی سرمایه‌ای و هزینه‌ای آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳.....
۴	۴. تحلیلی بر اعتبارات دستگاه‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش سرمایه‌ای.....
۵	۴-۱. کم‌برآوردی ردیف «ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها» و مشکل تخصیص مزاد سالیانه.....
۷	۴-۲. مشکل احتمالی در تأمین کاغذ کتب درسی.....
۷	۴-۳. چالش در مدیریت دانشگاه فرهنگیان با کم‌برآوردی بودجه هزینه‌ای.....
۹	۴-۴. اجحاف در پرداخت حق دولت به صندوق ذخیره فرهنگیان.....
۹	۴-۵. کاهش بودجه هزینه‌ای سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور.....
۱۰	۴-۶. کم‌برآوردی بودجه سازمان نهضت سوادآموزی با وجود تصویب وظایف جدید برای آن در برنامه هفتم پیشرفت.....
۱۰	۴-۷. مشکل قطعی در تأمین خدمات ایاب و ذهاب رایگان دانش‌آموزان استثنایی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۳.....
۱۱	۵. نگاهی به درآمدهای اختصاصی دستگاه‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش.....
۱۳	۶. نگاهی به تغییرات ردیف‌های متفرقه انتقال‌نیافته در لایحه بودجه ۱۴۰۳.....
۱۵	۷. سرانه دستگاه‌ها و سازمان‌های منتخب ذیل وزارت آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳.....
۱۶	۸. نگاهی به تناسب لایحه بودجه ۱۴۰۳ با برنامه هفتم پیشرفت.....
۱۸	۹. سنجش‌های عملکردی آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳.....
۱۹	۱۰. جمع‌بندی.....
۱۹	پیوست.....
۲۲	منابع و مآخذ.....

فهرست جداول و نمودار

۳	جدول ۱. نمایی از کلیات اعتبارات آموزش و پرورش و سهم آن از مصارف بودجه عمومی دولت.....
۴	جدول ۲. اعتبارات آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ به تفکیک هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای.....
۶	جدول ۳. معوقات پرداخت نشده سال ۱۴۰۲ و دیون انباشته شده و پرداخت نشده تا پایان سال مالی ۱۴۰۲.....
۸	جدول ۴. پیش‌بینی هزینه‌های دانشگاه فرهنگیان در لایحه بودجه ۱۴۰۳.....
۱۰	جدول ۵. تخمین اعتبارات مورد نیاز سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس برای انجام وظایف اصلی.....
۱۱	جدول ۶. اعتبار مورد نیاز برای حمل‌ونقل دانش‌آموزان مدارس استثنایی.....
۱۲	جدول ۷. درآمدهای اختصاصی دستگاه‌ها و سازمان‌های تبعه وزارت آموزش و پرورش.....
۱۴	جدول ۸. اعتبارات ردیف‌های متفرقه انتقال‌نیافته در جدول ۹ قانون بودجه ۱۴۰۲.....

- جدول ۹. اعتبارات ردیف‌های متفرقه انتقال‌نیافته در جدول ۹ لایحه بودجه ۱۴۰۳ ۱۵
- جدول ۱۰. سرانه دستگاه‌ها و سازمان‌های منتخب ذیل وزارت آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ ۱۶
- جدول ۱۱. نمونه‌ای از پیش‌بینی بودجه برای تحقق اهداف و احکام تصویب شده در برنامه هفتم پیشرفت ۱۷
- جدول ۱۲. سنجه عملکرد خروجی‌های اصلی دستگاه‌های سیاستگذار ۱۸
- جدول پیوست ۱. اعتبارات دستگاه‌ها و سازمان‌های تبعه وزارت آموزش و پرورش در جدول ۷ لایحه بودجه ۲۰
- جدول پیوست ۲. اعتبارات هزینه‌های دستگاه‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ (بدون در نظر گرفتن متفرقه‌ها) ۲۱
- جدول پیوست ۳. جدول ۱۲ هزینه کرد یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشور و تخصیص‌یافته برای آموزش و پرورش ۲۱
- نمودار ۱. نسبت عملکرد به اعتبارات مصوب ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها ۵

بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور (۲۰): وزارت آموزش و پرورش

چکیده

بررسی بخش دوم لایحه بودجه ۱۴۰۳ در حوزه آموزش و پرورش نشان می‌دهد که کل بودجه وزارت آموزش و پرورش با احتساب ردیف‌های متفرقه اعمال نشده (جدول ۹) مجموعاً ۲۷۸ هزار میلیارد تومان می‌باشد که این به معنای سهم ۹/۸۳ درصدی آموزش و پرورش از منابع بودجه عمومی کشور است. سرانه دانش‌آموزی با در نظر گرفتن کل اعتبارات آموزش و پرورش (جداول ۷ و ۹ لایحه) حدود ۲۰.۶ میلیون تومان است که نسبت به سال گذشته ۱۶/۷ درصد رشد داشته است. سرانه فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی دانش‌آموزان در صورت در نظر گرفتن کل اعتبارات این حوزه، رشد چشمگیری داشته و از ۶۹۰ هزار تومان برای هر دانش‌آموز به ۱ میلیون و ۳۴۰ هزار تومان در سال ۱۴۰۳ رسیده است. انتظار آن بود که بودجه ۱۴۰۳ متناسب با برنامه هفتم پیشرفت باشد و مقدمات اجرای سال اول برنامه را فراهم سازد، اما اکنون بسیاری از احکام تصویب شده در برنامه هفتم مورد توجه قرار نگرفته است. لایحه بودجه ۱۴۰۳ همچنان چالش‌هایی را برای نظام آموزش و پرورش در سال پیش‌رو ایجاد خواهد کرد که توان مدیریت تحولی و حل چالش‌های اساسی تعلیم و تربیت کشور را از وزارتخانه آموزش و پرورش خواهد گرفت. از جمله این مشکلات می‌توان به عدم برآورد دقیق حقوق و دستمزد و مطالبات فرهنگیان، عدم پوشش کامل هزینه‌های دانشگاه فرهنگیان، عدم تأمین متناسب هزینه‌های چاپ کتب درسی و عدم تأمین متناسب بودجه ساخت و تجهیز مدارس اشاره کرد.

خلاصه مدیریتی

مسئله اصلی

کل بودجه آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ با احتساب ردیف‌های متفرقه اعمال نشده (جدول ۹) در مجموع ۲۷۸ هزار میلیارد تومان می‌باشد که این به معنای سهم ۹/۸۳ درصدی آموزش و پرورش از مصارف بودجه عمومی دولت است. با در نظر گرفتن اعتبارات جداول ۷ و ۹ لایحه، سرانه دانش‌آموزی در سال ۱۴۰۳ حدود ۲۰.۶ میلیون تومان است که نسبت به سال گذشته ۱۶/۷ درصد رشد داشته است. همچنین سرانه فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی دانش‌آموزان رشد چشمگیری داشته و از ۶۹۰ هزار تومان برای هر دانش‌آموز به ۱ میلیون و ۳۴۰ هزار تومان در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

نقاط قوت و ضعف طرح و لایحه

با وجود رشد حدود ۱۷ درصدی بودجه آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۲، اما سقف و توزیع اعتبارات در این وزارتخانه همچنان به نوعی است که آموزش و پرورش را از قید مشکلات همیشگی و

روزمره خارج نکرده و توان لازم برای تحول و حل مشکلات اساسی را ایجاد نمی‌کند. با اعتبارات پیش‌بینی شده، چالش‌های بودجه‌ای اصلی این وزارتخانه در سال پیش‌رو به شرح ذیل خواهد بود:

- چالش در پرداخت حقوق و دستمزد فرهنگیان با کم‌برآوردی ردیف «ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها»،
- چالش در پرداخت مطالبات و معوقات فرهنگیان از جمله پاداش پایان خدمت و حق‌التدریس شاغلان و بازنشسته‌ها،
- چالش در تأمین کاغذ کتب درسی با کم‌برآوردی بودجه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی،
- توقف برنامه‌های ساخت، نوسازی و تخریب و بازسازی مدارس کشور با کم‌برآوردی شدید اعتبارات تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس،
- چالش در مدیریت و افزایش ظرفیت‌های پذیرش دانشگاه فرهنگیان با کم‌برآوردی بودجه هزینه‌ای دانشگاه،
- کم‌برآوردی بودجه سازمان نهضت سوادآموزی با وجود تصویب وظایف جدید برای آن در برنامه هفتم پیشرفت،
- مشکل قطعی در تأمین خدمات ایاب‌وذهاب رایگان دانش‌آموزان استثنایی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴
- کسری اعتبار در پرداخت کامل پاداش پایان خدمات بازنشستگان سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ آموزش و پرورش.

پیشنهادهای مرکز پژوهش‌ها

علاوه بر آنچه که آمد، بودجه ۱۴۰۳ به‌عنوان نخستین بودجه سنواتی در طول برنامه هفتم پیشرفت، نتوانسته است به‌درستی اهداف و احکام برنامه را پوشش دهد. ضمن آنکه اعتبارات در نظر گرفته شده نمی‌تواند تکالیف برنامه در سال اول اجرا را محقق سازد، در برنامه هفتم احکامی از قبیل موارد ذیل تصویب شد که اکنون در لایحه بودجه اثری از آن‌ها مشاهده نمی‌شود و نیازمند بازبینی است:

- اختصاص دودهم واحد درصد از محل مالیات بر ارزش افزوده برای تخریب، بازسازی، مقاوم‌سازی و تجهیز مدارس

(ماده الحاقی (۳۳) به ماده (۱۱۸))

- افزایش سهم آموزش و پرورش از عوارض گاز مصرفی به ۴۰ درصد (بند الحاقی «۳» ماده (۹۲))

- تکلیف دولت به پرداخت مطالبات باقیمانده صندوق ذخیره فرهنگیان طی اجرای برنامه (بند «ج» ماده (۸۸))

- پرداخت فوق‌العاده خدمتگزاری و فوق‌العاده سرایداری به‌ترتیب معادل سی‌وپنج درصد (۳۵٪) و پنجاه درصد (۵۰٪)

از حداقل حقوق مندرج در قوانین بودجه سالانه به خدمتگزاران و خدمتگزاران سرایدار مدارس (تبصره بند «ب» ماده (۸۸))

همچنین سنجه‌های عملکردی در نظر گرفته شده برای آموزش و پرورش در جدول (۲-۷) تناسبی با سنجه‌های

تصویب شده در ماده (۸۷) برنامه هفتم، و حتی با اعتبارات پیش‌بینی شده در لایحه بودجه، ندارد و دارای ایراداتی

همچون ابهام در سنجه، آرمان‌گرایی و فاصله با واقعیت و فاقد قابلیت اندازه‌گیری می‌باشد که لازم به اصلاح و تطبیق

با برنامه هفتم است.

۱. مقدمه

بودجه سال ۱۴۰۳ از آنجاکه نخستین سال از اجرای برنامه هفتم پیشرفت می‌باشد، اهمیتی ویژه دارد و توقع آن است که این بودجه برنامه‌ریزی مالی کشور را به سمتی سوق دهد که به تناسب سال اول اجرای برنامه، به اهداف تعیین شده دست یابد. در حوزه آموزش و پرورش در برنامه هفتم پیشرفت پنج هدف «ارتقای سرمایه انسانی»، «تأمین کیفیت و عدالت آموزشی»، «جذب بازماندگان از تحصیل»، «اصلاح نظام مدیریتی» و «تثبیت آموزش و پرورش به مثابه امر ملی» مشخص شده است که انتظار می‌رود لایحه بودجه ۱۴۰۳ با توجه به این مهم ارائه شود. از این رو، در گزارش پیش‌رو ضمن پرداختن به جزئیات ردیف‌های بودجه آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ کل کشور، به تحلیل نسبت این بودجه و برنامه هفتم پیشرفت پرداخته خواهد شد.

۲. نمایی از کلیات ردیف‌های اعتبارات آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳

کل بودجه آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ با احتساب ردیف‌های متفرقه اعمال نشده (جدول ۹) در مجموع ۲۷۸ هزار میلیارد تومان می‌باشد که این به معنای سهم ۹/۸۳ درصدی آموزش و پرورش از مصارف بودجه عمومی دولت است. این در حالی است که در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ سهم آموزش و پرورش از مصارف بودجه عمومی دولت ۱۰/۵۳ درصد بوده است.

جدول ۱. نمایی از کلیات اعتبارات آموزش و پرورش و سهم آن از مصارف بودجه عمومی دولت (میلیون ریال)

عنوان	قانون ۱۴۰۲	لایحه ۱۴۰۳	میزان تغییر
مصارف بودجه عمومی دولت	۲۲.۶۳۴.۹۱۸.۱۱۴	۲۸.۳۷۱.۴۰۰.۰۰۰	۲۵/۳۴ درصد
اعتبارات وزارت آموزش و پرورش (جدول ۷)	۲.۱۰۲.۳۷۹.۴۷۰	۲.۵۶۸.۴۷۰.۰۸۰	۲۲/۷۵ درصد
اعتبارات ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته (جدول ۹)	۲۹۱.۲۰۱.۰۰۰	۲۲۰.۰۰۲.۰۰۰	*
مجموع اعتبارات وزارت آموزش و پرورش	۲.۳۹۳.۵۸۰.۰۴۷	۲.۷۸۸.۴۷۲.۰۸۰	۱۶/۹۹
سهم اعتبارات آموزش و پرورش از مصارف بودجه عمومی دولت	۱۰/۵۷ درصد	۹/۸۳ درصد	-

مأخذ: محاسبه شده براساس اطلاعات لایحه بودجه ۱۴۰۳.

* نکته مهم در شرح جدول فوق آن است که در لایحه سال ۱۴۰۳ برخی از ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته که در سال‌های گذشته در جدول ۹ گزارش می‌شد، به عنوان اعتبارات متفرقه در جدول ۷ لایحه اعمال شده و جزئیات آن در جدول ۷-۱ لایحه مشهود است؛ لذا قیاس اعتبارات ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته بین سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ بی‌معناست. البته عمده این اعتبارات چه در سال گذشته و چه در سال فعلی مربوط به پاداش پایان خدمت بازنشستگان است. محاسبات تقریبی در سال ۱۴۰۲، نشان می‌داد که سهم آموزش و پرورش از اعتبارات پاداش پایان خدمت ۲۴ هزار میلیارد تومان بود که در سال ۱۴۰۳ این مبلغ با ردیف مشخصی و به تفکیک برای آموزش و پرورش به میزان ۲۲ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده است.

۳. تفکیک اعتبارات کل تملک دارایی سرمایه‌ای و هزینه‌های آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳

مجموع اعتبارات وزارت آموزش و پرورش به تفکیک تملک دارایی سرمایه‌ای و هزینه‌های و تغییرات آن نسبت به قانون ۱۴۰۲ در جدول ذیل گزارش شده است:

جدول ۲. اعتبارات آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ به تفکیک هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (میلیون ریال)

عنوان	هزینه‌ای		تملك دارایی‌های سرمایه‌ای			اختصاصی	
	قانون ۱۴۰۲	لایحه ۱۴۰۳	تغییر	قانون ۱۴۰۲	لایحه ۱۴۰۳	تغییر	تغییر
اعتبارات وزارت آموزش و پرورش (جدول ۷)	۱.۹۷۵.۶۶۳.۴۶۲	۲.۳۷۱.۱۵۶.۷۵۶	۲۰/۰۲	۹۴.۷۸۱.۴۰۵	۱۴۲.۹۱۷.۶۸۷	۵۰/۷۹	۷۰.۳
اعتبارات ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته (جدول ۹)	۲۵۱.۶۰۰.۰۰۰	۲۲۰.۰۰۰.۰۰۰	-	۳۹.۶۰۱.۰۰۰	۲.۰۰۰	-	-
مجموع	۲.۲۲۷.۲۶۳.۴۶۲	۲.۵۹۱.۱۵۶.۷۵۶	۱۶/۳۴	۱۳۴.۳۸۲.۴۰۵	۱۴۲.۹۱۹.۶۸۷	۶/۳۵	۷۰.۳

مأخذ: محاسبه شده براساس اطلاعات لایحه بودجه ۱۴۰۳.

همان‌طور که در جدول فوق مشهود است؛ مجموع اعتبارات هزینه‌های آموزش و پرورش در سال ۱۴۰۳ در مجموع ۲۵۹ هزار میلیارد تومان می‌باشد که نسبت به سال گذشته ۱۶/۳۴ درصد رشد داشته است. بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه نیز ۶/۳۵ درصد رشد یافته و به عدد ۱۴ هزار میلیارد تومان رسیده است. درآمدهای اختصاصی وزارتخانه نیز در مجموع ۷۰ درصد افزایش داشته است. از دلایل اصلی افزایش چشمگیری این اعتبار، علاوه بر گفتمانی که برای افزایش درآمدهای اختصاصی وزارت آموزش و پرورش در سال گذشته شکل گرفته است، لحاظ شدن اعتبارات حاصل از بند «ب» تبصره «۱۳» قانون بودجه ۱۴۰۳ به‌عنوان درآمد اختصاصی در جدول ۷ لایحه بودجه است که جزئیات آن در ادامه شرح داده خواهد شد.

۴. تحلیلی بر اعتبارات دستگاه‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش

جزئیات ردیف‌های بودجه‌ای وزارت آموزش و پرورش و دستگاه‌ها و سازمان‌های تابعه آن و میزان تغییرات آن در سال ۱۴۰۳ در جدول ۱ پیوست ارائه شده است. همچنین با توجه به اهمیت بودجه هزینه‌های دستگاه‌های تابعه وزارت آموزش

۱. تلخیص بند «ب» تبصره «۱۳» قانون بودجه ۱۴۰۳ - شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت مندرج در این قانون مکلفند یک درصد (۱٪) از هزینه‌های خود را به‌استثنای هزینه‌های سود و جریمه‌های بانکی و بیمه با رعایت موازین شرعی برای هم‌افزایی و ارتقای فعالیت‌ها و تولیدات فرهنگی، هنری و ورزشی از قبیل موضوعات قرآنی، ازدواج و خانواده، جوانی جمعیت، توانمندسازی بانوان و آسیب‌زدایی از زنان و خانواده، به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کنند تا مطابق جداول تفصیلی موضوع بخش دوم لایحه بودجه صرف اهداف فوق شود. پنجاه درصد (۵۰٪) اعتبارات مزبور صرف برنامه‌ها و فعالیت‌های ستاد ملی جمعیت، اعتکاف، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، اردوهای زیارتی و راهیان نور و پیشرفت، اردوهای جهادی، گردهمایی‌ها، یادواره‌ها و گلزارهای شهدا، طرح مسجدمحوری، کمک به مساجد، حلقه‌های میانی، گروه‌ها و مجامع تخصصی مردمی، نمایشی، مطبوعاتی، رسانه‌ای نوین، نشر و کتاب، ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی و تولید محتوای فرهنگی فاخر فارسی در فضای مجازی، گردشگری، توسعه و آموزش سواد رسانه‌ای شود.

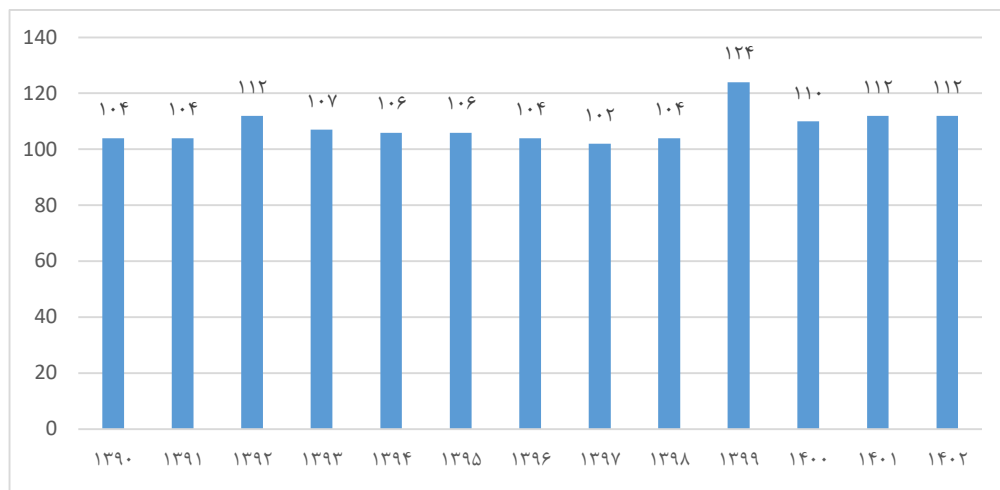

و پرورش و تأثیر آنها در انجام امور جاری و تحولی وزارتخانه، بودجه هزینه‌های این ردیف‌ها و مقایسه آن با عملکرد ۱۴۰۲ و پیش‌بینی وزارتخانه برای سال ۱۴۰۳ نیز در جدول ۲ پیوست گزارش شده است. براساس این دو جدول در ادامه به ذکر برخی از اصلی‌ترین چالش‌های بودجه آموزش و پرورش در سال ۱۴۰۳ خواهیم پرداخت:

۴-۱. کم‌برآوردی ردیف «ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها» و مشکل تخصیص مازاد سالیانه

تخصیص مازاد بر بودجه مصوب آموزش و پرورش به‌خصوص ذیل ردیف «ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها» تقریباً در همه سال‌های گذشته، تبدیل به رویه‌ای مشخص شده است. در ۱۰ سال گذشته همان‌طور که در نمودار ۱ آمده، تخصیص «ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها» تا ۱۲۴ درصد نیز رسیده است و در برخی از سال‌ها همچون سال ۱۳۸۴ یا ۱۳۷۵ تخصیص بالاتر از ۱۵۰ درصد نیز داشته‌ایم. این مسئله که موجب به‌هم‌ریختن نظم و نظام برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی کشور می‌شود، از آنجا نشئت می‌گیرد که هنگام تصویب بودجه آموزش و پرورش در بودجه‌های سنواتی، اعتبارات در نظر گرفته شده، کمتر از میزان واقعی برآورد می‌شود و سپس در طول سال بنا بر ضرورت، مجبور به پرداخت‌های مازاد است.

نمودار ۱. نسبت عملکرد به اعتبارات مصوب ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها (درصد)

مأخذ: اطلاعات دریافتی از وزارت آموزش و پرورش.

در سال جاری نیز همان‌طور که در جدول پیوست ۲ گزارش شده، بار دیگر تکرار این مسئله پیش‌بینی می‌شود. چرا که برآورد وزارت آموزش و پرورش برای ردیف «ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها» در سال ۱۴۰۳ حدود ۳۳۷ هزار میلیارد تومان بوده که اکنون در لایحه بودجه ۲۱۷ هزار میلیارد تومان، یعنی ۳۵/۵ درصد کمتر، اختصاص داده شده و این به‌معنای کمبود قطعی اعتبارات برای پرداخت حقوق و دستمزد معلمان در سال پیش‌رو است.

بدهی آموزش و پرورش در سنوات گذشته به خصوص در پرداخت مطالبات فرهنگیان نیز که شرح جزئیات آن در جدول ذیل گزارش شده، در مجموع حدود ۴۴ هزار میلیارد تومان است که با وضعیت فعلی برآورد بودجه آموزش و پرورش، پرداخت آنها در سال ۱۴۰۳ ناممکن است و مجدداً شاهد چالش‌های سال‌های گذشته خواهیم بود.

جدول ۳. معوقات پرداخت نشده سال ۱۴۰۲ و دیون انباشته شده و پرداخت نشده تا پایان سال مالی ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

ردیف	عنوان هزینه / شرح کامل فعالیت به ترتیب اولویت	هزینه‌ای / ضروری / پرسنلی	ردیف	عنوان هزینه / شرح کامل فعالیت به ترتیب اولویت	هزینه‌ای / ضروری / پرسنلی
۱	مابه‌التفاوت پاداش پایان خدمت و مرخصی ذخیره سال ۱۴۰۰ ناشی از اعمال فوق‌العاده قانون رتبه‌بندی	۷۴.۵۶۷.۵۳۴	۱۶	مطالبات بیمه سلامت کارکنان ایثارگر بازنشسته به سازمان بیمه سلامت کشور سال ۱۴۰۲	۲.۷۰۰.۶۵۲
۲	معوقات فوق‌العاده رتبه‌بندی ۶ ماهه دوم سال ۱۴۰۰	۹۷.۴۳۹.۸۷۵	۱۷	سنوات ارفاقی کارکنان آموزش و پرورش استثنایی سال ۱۴۰۲	۳.۳۷۸.۴۱۵
۳	مطالبات پرسنلی ثبت شده در سامانه سمد تا پایان اسفند ۱۴۰۱	۶۸.۱۱۵.۵۰۱	۱۸	پرداخت حقوق کارکنان خرید خدمات آموزشی (بهمن و اسفندماه ۱۴۰۲)	۹.۶۹۴.۷۴۵
۴	برآورد دیون اصلاحیه معترضین سال ۱۴۰۰	۲۳.۴۰۰.۰۰۰	۱۹	برآورد دیون اصلاحیه معترضین سال ۱۴۰۱	۶۰.۸۴۰.۰۰۰
۵	کمک هزینه فوت و ازدواج باقی مانده سنوات قبل	۸۹۷.۸۵۶	۲۰	آموزش نظامی سرباز معلمان و طلاب وظیفه سال ۱۴۰۲	۶۳۴.۴۰۰
۶	برداشت از حساب از طریق آرای محاکم قضایی، دیوان عدالت اداری، تأمین اجتماعی و سایر محاکم	۲.۶۱۲.۸۳۲	۲۱	یک‌پنجم طرح تقویت بنیه علمی و جلوگیری از افت تحصیلی دانش‌آموزان دوره‌های مختلف مصوبه ستاد ملی مقابله با کرونا تابستان ۱۴۰۱	۳.۰۰۰.۰۰۰
۷	حق‌التدریس شاغلین و بازنشستگان (دی‌ماه تا اسفندماه ۱۴۰۲)	۱۸.۹۵۸.۴۰۳	۲۲	پرداخت بیمه عمر و حوادث بازنشستگان سال ۱۴۰۲	۱.۷۱۸.۷۳۳
۸	سنوات ارفاقی ایثارگران سال ۱۴۰۲	۶.۹۰۰.۰۰۰	۲۳	بازخرید خدمت سال ۱۴۰۲	۶۲.۶۹۸
۹	هزینه سفر کارکنان انتقالی	۱.۳۲۱.۹۲۰	۲۴	هزینه مهدکودک سال ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲	۱.۶۵۰.۰۰۰
۱۰	مقرری‌بگیران موضوع ماده (۱۱) قانون هیئت بررسی تخلفات اداری ۱۴۰۲	۵۰.۲۰۲	۲۵	حق‌الزحمه امتحانات نهایی خرداد، شهریور و دی‌ماه ۱۴۰۲	۴.۶۱۹.۴۲۵
۱۱	نوبت دوم مدیران و معاونین و نوبت کاری نیروی خدماتی سال ۱۴۰۲	۶۴۹.۵۴۲	۲۶	بدهی املاک وقفی و استیجاری (ادارات کل استان‌ها) به اوقاف	۳۶.۲۹۲.۲۳۳
۱۲	پرداخت هزینه قراردادهای برون‌سپاری سال ۱۴۰۲	۳.۳۹۲.۱۵۴	۲۷	سنوات و مرخصی کارکنان قراردادی از سال ۱۳۹۷ تاکنون	۴.۶۷۵.۷۳۶
۱۳	کارورزی و کارآموزی سال ۱۴۰۲	۸۴۲.۱۸۸	۲۸	هزینه کارکنان مشمول	۶.۳۴۹.۰۹۱
۱۴	حق‌الزحمه راهبران آموزشی سال ۱۴۰۲	۱۲۴.۲۷۰	۲۹	مأموریت اداری	۵.۱۷۵.۴۵۲
۱۵	هزینه آزمون مصاحبه سنجش صلاحیت معلمان جدیدالاستخدام سال ۱۴۰۲	۱۳۴.۷۳۲		جمع کل	۴۴۰.۲۳۸.۲۵۹

مأخذ: اطلاعات دریافتی از وزارت آموزش و پرورش.

۲-۴. مشکل احتمالی در تأمین کاغذ کتب درسی

همان‌طور که در جدول ۱ پیوست گزارش شده، بودجه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی که اصلی‌ترین وظیفه آن آماده‌سازی و چاپ کتب درسی است، در مجموع ۵/۸۱ درصد رشد داشته است. این در حالی است که قیمت کاغذ نسبت به شهریور ۱۴۰۲ تاکنون به صورت میانگین ۳۰ درصد افزایش داشته و با نوسانات ارز نیز ناپایداری آن ادامه خواهد داشت. در سال‌های گذشته نیز عدم برآورد دقیق بودجه این سازمان موجب آن شد که چاپ کتب درسی به تأخیر افتاد و در برخی از مناطق کتاب‌های درسی تا چند ماه پس از شروع سال تحصیلی تحویل داده شود. بنابر اطلاعاتی که در جدول ۲ پیوست آمده، برآورد وزارت آموزش و پرورش آن است که برای انجام کامل و تحویلی وظایف سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی ۳۳۴ هزار میلیارد تومان بودجه هزینه‌ای مورد نیاز است که ۵۰/۷ درصد کمتر از مبلغ اختصاص یافته در لایحه فعلی است.

۳-۴. چالش در مدیریت دانشگاه فرهنگیان با کم‌برآوردی بودجه هزینه‌ای

همان‌طور که در جدول ۱ پیوست مشاهده می‌شود، بودجه دانشگاه فرهنگیان در لایحه ۱۴۰۳، در مجموع به میزان ۳۰/۷۰ درصد افزایش داشته و از ۴۲ هزار میلیارد تومان در قانون بودجه ۱۴۰۲ به ۵۵ هزار میلیارد تومان رسیده است. حدود ۶۳ درصد بودجه دانشگاه فرهنگیان همچنان از محل درآمد اختصاصی که کسر از حقوق دانشجو-معلمان است، تأمین می‌شود.

با وجود پیش‌بینی ۳۳ هزار میلیارد تومانی برای بودجه هزینه‌ای دانشگاه فرهنگیان توسط این دانشگاه، اما آن چنان که جدول ۱ پیوست نشان می‌دهد، بودجه هزینه‌ای در نظر گرفته شده برای این دانشگاه ۱۶ هزار میلیارد تومان است. هرچند این افزایش به نسبت افزایش حقوق ۲۰ درصدی کارکنان در سال ۱۴۰۳ متناسب به نظر می‌رسد، ولی با توجه به پیش‌بینی جذب و استخدام اعضای هیئت‌علمی جدید و نسبت بالای دانشجو به عضو هیئت‌علمی در این دانشگاه، در کنار افزایش بیش از ۴۰ درصدی هزینه‌های غذا، تجهیزات و دیگر ملزومات مصرفی و مخارجی که جزئیات اعتبارات مورد نیاز آن در جدول ۴ آمده، دانشگاه را بیشتر از سال ۱۴۰۲ با بحران و تنگنای مالی مواجه خواهد کرد.

همچنین اعتبار مصوب درآمد اختصاصی دانشگاه فرهنگیان در سال ۱۴۰۲، رقم ۲۰۷۴۹ میلیارد تومان بوده که در سال ۱۴۰۳ با افزایش ۲۵/۵ درصدی به رقم ۳۰۴۵۰ میلیارد تومان افزایش پیدا کرده است که این به معنای آن است که ۶۳ درصد بودجه دانشگاه فرهنگیان در سال ۱۴۰۳، از محل کسر از حقوق دانشجو-معلمان تأمین خواهد شد. از سویی مطابق رأی دیوان عدالت اداری و بخشنامه ۱۴۰۱/۱۰۴ ابلاغی وزیر آموزش و پرورش مورخ ۱۴۰۳/۱/۲۶ بنا بر آن شده که درصد کسور از دانشجو-معلم از سقف ۴۵ درصد به ۲۸ درصد کاهش یابد؛ بدیهی است که کاهش حداقل ۱۷ درصدی در میزان کسور باعث خواهد شد تا درآمد اختصاصی دانشگاه نسبت به سال قبل افزایش حداکثر ۱۰ درصدی داشته باشد و در نتیجه تصویب بودجه با افزایش ۲۵/۵ درصدی درآمدهای اختصاصی عملاً به معنای اشتباه در برآورد اعتبارات دانشگاه فرهنگیان و کسری شدید بودجه در سال پیش‌رو خواهد بود.

جدول ۴. پیش‌بینی هزینه‌های دانشگاه فرهنگیان در لایحه بودجه ۱۴۰۳ (میلیون ریال)

پیش‌بینی ۱۴۰۳		مصوب ۱۴۰۲		عنوان هزینه	
اختصاصی	عمومی	اختصاصی	عمومی		
	۱۰۵.۰		۶۹۶.۹	فعلی	حقوق (احکام کارگزینی)
	۱۹۷.۰			۶۵۹ نفر غیر هیئت‌علمی پیمانی (مجوز استخدام)	
	۱۶۰.۰			۵۰۰ نفر هیئت‌علمی پیمانی (مجوز استخدام)	
	۱۷۳.۰			۱۰۰۰ نفر دکتر- معلم (مجوز استخدام)	
	۵۱.۰			۱۷۰ نفر غیر هیئت‌علمی رسمی (مجوز استخدام ایثارگر)	
۴۶.۳	۴۷.۰			دیون پرسنلی	
۴۶.۳	۱۶۷۸.۰	۰	۶۹۶.۹	جمع	
	۲۳۰.۰	۱۶.۶	۰.۰	حق‌التدریس	سایر پرداخت‌های پرسنلی
	۳۴۰.۰		۲۴۸.۰	نیروهای شرکتی	
۹۰.۳	۹۰.۰			مجوز به‌کارگیری ۱۰۰۰ نفر بازنشسته	
	۱۳۵.۰		۴۵.۳	اضافه‌کار	
	۲۲۵.۰			رفاهی	
	۱۳۳.۰	۰.۰	۱۳۳.۶	بیمه (سهم کارفرما)	
	۱۰۸.۰			پاداش ضوابط اجرایی ماده (۱۱)	
	۲۰.۰			ذخیره بازنشسته ۱۴۰۳	
۶.۲	۳۰.۰			رفاهیات بازنشستگان	
	۶۰.۰			کمک‌هزینه ایاب‌وذهاب و غذا و مهدکودک	
۹۶.۵	۱۳۷۱.۰	۱۶.۶	۴۲۶.۹	جمع	
۴۲.۹	۲۰.۴			هزینه‌های تحقیقاتی	هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر و تخصصی
۱۹۲.۰	۱.۱			ملزومات و مواد مصرفی	
۱۶.۷	۳۶.۵			توسعه و نگهداری فناوری اطلاعات	
۲۷۲۰.۵	۰.۰	۱۶۵۹.۴	۰.۰	تأمین غذای دانشجویان	
۲۱۹.۱	۰.۰			خدمات فرهنگی، ورزشی و فوق‌برنامه دانشجویان	
۶۲.۸	۶۵.۳			اداری و پشتیبانی	
۴۳.۴	۰.۵			نگهداری و تعمیر	
۳۸.۹	۰.۳	۲۷.۸	۰.۲	تلفن و حامل‌های انرژی	
۲۳.۸	۵۳.۹	۴۱.۱	۰.۰	اجاره	
۱۳.۲	۲۷.۳			طرح اصلاح (آزمون جامع)، المپیاد علمی، مصاحبه و سایر هزینه‌های آموزش	
۳۳۷۴.۳	۲۰۵.۳	۱۷۲۸.۳	۰.۲	جمع	
۰.۰	۱۲۰.۰	۹۲۲.۴	۱۲۰.۰		سایر هزینه‌ها
۳۵۱۷.۱	۳۳۷۴.۳	۲۶۶۷.۳	۱۲۴۴.۰	جمع کل	

مأخذ: اطلاعات دریافتی از دانشگاه فرهنگیان.

۴-۴. اجحاف در پرداخت حق دولت به صندوق ذخیره فرهنگیان

براساس حکم قانونی تأسیس صندوق ذخیره فرهنگیان که در برنامه‌های توسعه به صورت ادواری تکرار می‌شود،^۱ دولت موظف است دقیقاً معادل مجموع سهم واریزی اعضا، به صندوق ذخیره فرهنگیان کمک کند. در لایحه بودجه ۱۴۰۳ این مقدار ۱۷ میلیارد تومان دیده شده است، در حالی که سال گذشته سهم دولت برای کمک به صندوق ۶۰ میلیارد تومان تصویب شده بود که البته این مبلغ نیز اختلاف فاحشی با میزان واقعی سهم دولت دارد. در حال حاضر مطابق اطلاعات دریافتی از وزارت آموزش و پرورش، مجموع واریزی فرهنگیان به حساب صندوق ذخیره ماهانه ۱۵۳ میلیارد تومان و سالانه ۱۸۳۶ میلیارد تومان است که براساس قانون، دولت نیز باید معادل همین مقدار را به صندوق پرداخت کند. نکته مهم دیگر آن است که در لایحه بودجه ۱۴۰۳ نیز همچون سال‌های گذشته، ردیف کمک به صندوق با عبارت «پس از تصویب اساسنامه» همراه است. این عبارت از آنجا نشئت می‌گیرد که مجلس شورای اسلامی در بند «ک» تبصره «۱۲» قانون بودجه ۱۴۰۰، آموزش و پرورش را به بازنگری در اساسنامه صندوق ذخیره و ارائه آن به مجلس مکلف کرد.^۲ از این رو، با توجه به آنکه صندوق ذخیره فرهنگیان همچنان به تکلیف خود عمل نکرده است، تصویب ردیف مذکور با عبارت «پس از تصویب اساسنامه» تا زمان اصلاح و بازنگری در اساسنامه صندوق و تصویب آن در مجلس، برای دولت هیچ‌گونه تکلیفی جهت پرداخت ایجاد نخواهد کرد و عملاً موجب خواهد شد فرهنگیان عضو صندوق از دریافت حق دولت بازمانند.

از سوی دیگر در سال‌های گذشته نیز دولت به دلیل عدم تصویب اساسنامه صندوق ذخیره فرهنگیان در مجلس، از پرداخت حق خود اجتناب کرده که تا پایان سال ۱۴۰۲ موجب انباشت مطالبات فرهنگیان از صندوق به میزان ۶۴۵۰ میلیارد تومان شده است. در بند «ج» ماده (۸۸) مصوبه برنامه هفتم پیشرفت نیز بر پرداخت این مطالبات طی سال‌های برنامه تأکید شده بود^۳ که انتظار می‌رفت در سال نخست اجرای برنامه پرداخت بخشی از این مطالبات در نظر گرفته شود.

۴-۵. کاهش بودجه هزینه‌ای سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور

بودجه سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور که شرح جزئیات آن در جدول ۱ پیوست آمده، در مجموع نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۲ حدود ۵۴ درصد افزایش داشته و به ۱۲۰۲ هزار میلیارد تومان رسیده است. اما نکته آن است که این افزایش در بخش اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این سازمان بوده و در بخش اعتبارات هزینه‌ای، بودجه این سازمان کاهش نیز داشته و از ۱۸۸ میلیارد تومان در سال ۱۴۰۲ به ۱۲۰ میلیارد تومان در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته است. از سویی، اعتبار تملک دارایی سرمایه‌ای در نظر گرفته شده برای این سازمان (به میزان ۱۲۰۱ هزار میلیارد تومان) با اعتبارات واقعی مورد نیاز برای وظایف اصلی سازمان هم‌خوانی ندارد. در جدول ذیل بودجه تقریبی مورد نیاز برای

۱. در آخرین نوبت تأسیس صندوق در بند «ج» ماده (۸۸) مصوبه برنامه هفتم پیشرفت به تصویب رسید: کارکنان وزارت آموزش و پرورش که عضویت صندوق ذخیره فرهنگیان را پذیرفته‌اند و یا خواهند پذیرفت؛ باید ماهانه درصدی از حقوق و مزایای خود را تا پنج درصد (۵٪) به حساب صندوق واریز کنند و دولت نیز موظف است همه‌ساله معادل سهم واریزی اعضا به صندوق ذخیره فرهنگیان را به‌طور کامل در ردیف اعتباری خاص در بودجه سنواری منظور و پرداخت کند.

۲. بند «ک» تبصره «۱۲» قانون بودجه ۱۴۰۰: وزارت آموزش و پرورش مکلف است سه ماه پس از تصویب این قانون، اساسنامه مؤسسه صندوق ذخیره فرهنگیان را در راستای تقویت بنیه مالی فرهنگیان، رفع مشکلات معیشتی آنها، نقش‌پذیری فرهنگیان در هیئت‌امنا و مدیریت صندوق، ایجاد شفافیت مالی و محاسباتی، رفع تعارض منافع و تعیین وضعیت حقوقی آن مورد بازنگری قرار داده و به تصویب مجلس برساند.

۳. پاراگراف انتهایی بند «ج» ماده (۸۸) مصوبه برنامه هفتم پیشرفت: دولت مکلف است کلیه مطالبات باقی‌مانده صندوق ذخیره فرهنگیان را طی اجرای برنامه تخصیص و پرداخت کند.

انجام وظایف اصلی سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور در سال ۱۴۰۳ گزارش شده است.^۱ همان‌طور که مشخص است برای انجام این وظایف سازمان حداقل به حدود ۴۹.۱ هزار میلیارد تومان اعتبار نیاز دارد. این درحالی است که اگر رسیدگی فوری به استان‌هایی که سرانه آموزشی آنها پایین‌تر از متوسط کشور می‌باشد را نیز به بودجه اضافه کنیم؛ آن‌گاه سازمان نیازمند حداقل ۶۸.۹ هزار میلیارد تومان اعتبار است!

جدول ۵. تخمین اعتبارات مورد نیاز سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس برای انجام وظایف اصلی (میلیون ریال)

عنوان طرح	اعتبار مورد نیاز برای ۱۴۰۳
تکمیل فضاهای آموزشی نیمه‌تمام که پنجاه درصد آن توسط خیرین تأمین شده باشند	۱۲۶.۰۰۰.۰۰۰
احداث، تکمیل و تعمیر سرویس‌های بهداشتی و آبخوری مدارس	۵۵.۰۰۰.۰۰۰
تعمیرات ساختمان و تأمین ماشین‌آلات و تجهیزات سازمان	۷۰.۰۰۰
تأمین و تجهیز مدارس خارج از کشور	۳.۵۰۰.۰۰۰
تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی، ورزشی ملی و استانی	۳۰.۰۰۰.۰۰۰
تخریب و بازسازی مدارس غیراستاندارد و مقاوم‌سازی مدارس بدون استحکام	۲۳۰.۰۰۰.۰۰۰
تأمین و تعمیر سیستم‌های گرمایشی و سرمایشی و تجهیز آموزش و کمک آموزشی مدارس و هنرستان‌ها	۷۷.۰۰۰.۰۰۰
کمک به تأمین تجهیزات کلاس مدارس و آموزش مجازی در مناطق محروم	۷.۳۲۰.۰۰۰
احداث، توسعه، تکمیل و تجهیز هنرستان‌ها	۱۲.۰۰۰.۰۰۰
جمع	۴۹۱.۳۹۰.۰۰۰
ایجاد فضاهای آموزشی در استان‌های دارای شرایط ویژه (سیستان و بلوچستان، البرز، تهران، قم، گلستان، آذربایجان غربی، خوزستان و خراسان رضوی)	۱۹۸.۰۰۰.۰۰۰
جمع	۶۸۹.۳۹۰.۰۰۰

مأخذ: اطلاعات دریافتی از سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کل کشور.

۴-۶. کم‌برآوردی بودجه سازمان نهضت سوادآموزی با وجود تصویب وظایف جدید برای آن در برنامه هفتم پیشرفت براساس بند الحاقی ماده (۹۱) مصوبه برنامه هفتم پیشرفت وزارت آموزش و پرورش مکلف است ظرف ۶ ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون، اقدام قانونی لازم را برای بازنگری در اساسنامه نهضت سوادآموزی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۶۳/۳/۳ با هدف ریشه‌کنی کامل بی‌سوادی مطلق و توسعه و تعمیق سواد در جهت ارتقای سواد عمومی جامعه مبتنی بر مفاهیم جدید و آموزش مستمر همگانی انجام دهد. با وجود این تکلیف و تعریف وظایف جدید برای سازمان نهضت سوادآموزی، اما بودجه این سازمان نسبت به سال گذشته تنها ۵/۹۵ درصد افزایش داشته است. تخمین سازمان نهضت برای انجام وظایف جدید خود ۳.۱۴ هزار میلیارد تومان بوده که اکنون در لایحه بودجه ۱۴۰۳ تنها ۳۳۳ میلیارد تومان برای آن تعبیه شده است.

۴-۷. مشکل قطعی در تأمین خدمات ایاب‌وذهاب رایگان دانش‌آموزان استثنایی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ تمهید شرایط تحصیل و دسترسی دانش‌آموزان دارای معلولیت و شرایط خاص به مدارس استثنایی، با توجه به جمعیت محدود و پراکندگی جمعیت بالای این دانش‌آموزان، سازمان آموزش و پرورش استثنایی را وادار می‌سازد که شرایط

۱. براساس اطلاعات دریافتی از سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور.

ایاب‌وذهاب ایمن، در دسترس، مناسب‌سازی شده و رایگان این دانش‌آموزان را در سطح مناطق و شهرها فراهم سازد. این مهم در حال حاضر با مشکلات زیادی مواجه است، به‌گونه‌ای که در حال حاضر یکی از مهم‌ترین دلایل پوشش تحصیلی پایین و ترک تحصیل دانش‌آموزان استثنایی، مشکلات ناشی از عدم دسترسی این دانش‌آموزان به خدمات مناسب و رایگان است. در سال‌های گذشته برای حل این مسئله در قوانین بودجه سنواتی، شهرداری‌ها مجاز می‌شدند که برای تأمین ایاب‌وذهاب دانش‌آموزان دارای معلولیت (جسمی، حرکتی و ذهنی) اوراق مالی اسلامی- ریالی منتشر کنند. این مجوز در جزء «۱» بند «ب» تبصره «۱» قانون بودجه ۱۴۰۳ نیز به تصویب رسید، اما مسئله همچنان حل نشده باقی مانده است.

اطلاعات دریافتی از سازمان آموزش و پرورش استثنایی که جزئیات آن در جدول ۶ آمده است نشان می‌دهد که برای ایاب‌وذهاب هریک از دانش‌آموزان مدارس استثنایی، سرانه‌ای به میزان ۸.۶۵ میلیون تومان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ نیاز است که در حال حاضر با کمک‌های خیرین و ... این سرانه ۵.۹۳ میلیون تومان است. در لایحه بودجه ۱۴۰۳ به این مهم توجه نشده و در مجموع اعتبارات سازمان آموزش و پرورش استثنایی در بخش هزینه‌ای، ۵/۳۲ درصد افزایش داشته است که طبیعتاً نمی‌تواند رافع مشکلات سال گذشته این سازمان باشد. پیش‌بینی سازمان برای انجام تمامی وظایف خود در سال ۱۴۰۳، اعتباری هزینه‌ای به میزان ۱.۵ هزار میلیارد تومان بوده که در حال حاضر تقریباً ۸۲ درصد کمتر و به میزان ۲۸۶ میلیارد تومان در لایحه قرار داده شده است.

جدول ۶. اعتبار مورد نیاز برای حمل‌ونقل دانش‌آموزان مدارس استثنایی (ریال)

پیش‌بینی سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴	عملکرد سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳	
۸۱۰۰۰	۸۰۰۱۸	تعداد دانش‌آموز
--	۹۷۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	واریزی سازمان آموزش و پرورش استثنایی به ریال
--	۶۷۲,۵۳۹,۸۳۳,۳۳۳	واریزی شهرداری و خیرین به ریال
۷۱۳,۵۹۴,۸۶	۵۹,۳۷۰,۲۹۱	سرانه هر دانش‌آموز در ۹ ماه
۷,۰۱۴,۱۷۱,۷۵۳,۰۰۰	۴,۷۵۰,۶۹۱,۹۴۵,۲۳۸	بودجه کل مورد نیاز به ریال

مأخذ: اطلاعات دریافتی از سازمان آموزش و پرورش استثنایی.

۵. نگاهی به درآمدهای اختصاصی دستگاه‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش

در جدول ذیل، درآمدهای اختصاصی در نظر گرفته شده برای دستگاه‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش، مشاهده می‌شود. همان‌طور که پیش از این نیز گزارش شد، مجموع درآمدهای اختصاصی آموزش و پرورش ۷۰/۳۴ درصد رشد داشته است.

۱. به شهرداری‌های کشور و سازمان‌های وابسته به آنها اجازه داده می‌شود به‌منظور توسعه حمل‌ونقل عمومی و تأمین خدمت (سرویس) ایاب‌وذهاب دانش‌آموزان دارای معلولیت (جسمی، حرکتی و ذهنی) و مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری تمامی پایانه‌ها، ایستگاه‌ها، تأسیسات سامانه‌ها و ناوگان حمل‌ونقل خط آهن (ریلی) درون‌شهری، دسترس‌پذیری سامانه‌های حمل‌ونقل عمومی برای انطباق با قوانین داخلی و معیار (استاندارد)‌های بین‌المللی افراد دارای معلولیت، با هماهنگی وزارت کشور تا سقف سیصد هزار میلیارد (۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال اوراق مالی اسلامی- ریالی منتشر کنند.

جدول ۷. درآمدهای اختصاصی دستگاه‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش (میلیون ریال)

عنوان دستگاه	مصوب ۱۴۰۲	لایحه ۱۴۰۳	درصد رشد به قانون ۱۴۰۲	سهم درآمد اختصاصی در بودجه (قانون ۱۴۰۲)	سهم درآمد اختصاصی در بودجه (لایحه ۱۴۰۳)
وزارت آموزش و پرورش	۱.۴۱۳.۰۰۰	۹.۷۳۹.۰۹۱	۵۸۹/۲۵	۲/۹۷	۱۲/۵۰
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	۶۰۰.۰۰۰	۷۶۲.۰۰۰	۲۷	۳/۶۸	۴/۴۲
سازمان مدارس غیردولتی و مرکز توسعه مشارکت‌های مردمی	۲۸۰.۰۰۰	۶۰۰.۰۰۰	۱۱۴/۲۹	۱۶/۹۴	۳۰/۳۵
سازمان ملی پرورش استعدادها درخشان	۳۰۷.۰۰۰	۴۶۰.۰۰۰	۴۹/۸۴	۲۱/۶۷	۲۸/۶۵
دانشگاه شهید رجایی	۴۳۰.۰۰۰	۱.۸۲۶.۳۶۴	۳۲۷/۰۶	۱۴/۸۲	۳۶/۴۰
سازمان ملی تعلیم و تربیت کودک	۱۵۰.۰۰۰	۱۵۰.۰۰۰	-	۷/۱۸	۶/۹۶
دانشگاه فرهنگیان	۲۷.۴۹۷.۶۸۰	۳۴.۵۰۰.۰۰۰	۲۵/۴۷	۶۵/۱۳	۶۲/۵۲
سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۱.۱۶۱.۵۰۰	۱.۹۱۸.۱۸۲	۶۵/۱۵	۲۶/۳۵	۳۳/۱۳
نهضت سوادآموزی	۹۵.۰۰۰	۱۳۰.۰۰۰	۳۶/۸۴	۲/۸۸	۳/۷۳
شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	.	۴.۳۰۰.۰۰۰	-	-	۳۳/۲۲
جمع	۳۱.۹۳۴.۱۸۰	۵۴.۳۹۵.۶۳۷	۷۰/۳۴	۱/۵۳	۲/۱۲

مأخذ: جدول (۷) لایحه بودجه ۱۴۰۳.

نکته قابل توجه در تفسیر جدول فوق به‌ویژه ردیف «وزارت آموزش و پرورش» که رشد ۵۸۹ درصدی را نشان می‌دهد، آن است که اعتبارات حاصله از بند «ب» تبصره «۱۳» قانون بودجه ۱۴۰۳ مبنی بر هزینه کرد یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری که جزئیات آن در جدول ۱۲ لایحه آمده است، به‌عنوان درآمد اختصاصی در ردیف‌های «وزارت آموزش و پرورش» و «شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» جدول ۷ لایحه بودجه لحاظ شده‌اند. براساس این جدول که اطلاعات آن در جدول ۳ پیوست نیز گزارش شده، در مجموع در ستاد وزارت آموزش و پرورش ۸۰۰ میلیارد تومان با شرح ۲۰۰ میلیارد تومان ویژه «طرح ولایت معلمان و دانش‌آموزان» و ۶۰۰ میلیارد تومان برای «برنامه‌های فرهنگی معاونت پرورشی» تعبیه شده است. همچنین مبلغ ۴۳۰ میلیارد تومان برای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان با موضوع «رشد و پرورش فکری کودکان و نوجوانان مبتنی بر ساحت‌های ۶ گانه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تولید فیلم‌های سینمایی مرتبط» در نظر گرفته شده است.

در ردیف‌های دیگر نیز رشد درآمدهای اختصاصی چشمگیر است. بیشترین رشد پس از ستاد وزارت آموزش و پرورش که چرایی آن بیان شد، را می‌توان در ردیف دانشگاه شهید رجایی با ۳۲۷ درصد رشد و سازمان مدارس غیردولتی و مرکز توسعه مشارکت‌های مردمی با ۱۱۴ درصد رشد مشاهده کرد.

نکته مهم آنکه به‌نظر می‌رسد به‌تبع افزایش درآمدهای اختصاصی، از سهم بودجه عمومی آموزش و پرورش کاسته می‌شود. بدین صورت که در جدول آمده است، افزایش درآمدهای اختصاصی در سال ۱۴۰۳ موجب آن شده که سهم

این درآمدها در کل بودجه از ۱/۵۳ به ۲/۱۲ درصد افزایش یابد. این رویه موجب کاهش انگیزه‌های سازمانی برای کسب درآمدهای اختصاصی می‌شود؛ چراکه اساساً باید درآمدهای اختصاصی منبعی برای رفع کمبودها و تنگناهای مالی باشد نه آنکه جایگزین منابع عمومی شوند و با وجود تلاش مسئولان برای درآمد اختصاصی بیشتر، مجدد وضعیت مالی همچنان ثابت مانده است.

۶. نگاهی به تغییرات ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته در لایحه بودجه ۱۴۰۳

با تصویب جزء «۱» بند «الف» تبصره «۳» قانون بودجه ۱۴۰۳^۱، اعتبارات ردیف‌های متفرقه انتقال نیافته نسبت به بودجه ۱۴۰۲ دارای تغییرات چشمگیری شده است. بسیاری از ردیف‌های قید شده در سال‌های گذشته در سال جاری، به جدول ۷ انتقال یافته و شرح آن نیز در جدول ۷-۱ موجود است. به منظور شفاف شدن تغییرات ایجاد شده، در جدول ۸ ردیف‌های مصوب ۱۴۰۲ و وضعیت آن در بودجه ۱۴۰۳ مشهود است. در جدول ۹ نیز ردیف‌های موجود در لایحه ۱۴۰۳ گزارش شده است.

همان‌طور که جدول ۸ نشان می‌دهد در سال ۱۴۰۳ سهمی از حساب ذخیره ارزی برای بازسازی و نوسازی فضای آموزشی، پرورشی و ورزشی در نظر گرفته نشده که این موضوع به دلیل پایان برنامه ششم توسعه بوده است.^۲ همچنین در سال ۱۴۰۲ ردیف با شماره ۵۳۰۰۱۵ با عنوان «بهبودی و نوسازی فضاهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش» با اعتبار ۱۰۱ هزارمیلیارد تومان در نظر گرفته شده بود که این ردیف نیز در لایحه ۱۴۰۳ حذف شده و در سال جاری مبلغ در نظر گرفته شده برای بازسازی و نوسازی فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی از محل مولدسازی دارایی‌های سازمان برنامه و بودجه است که ویژه آموزش و پرورش هم نیست و همه فضاهای آموزشی، ورزشی و پرورشی را شامل می‌شود.

۱. متن جزء «۱» بند «الف» تبصره «۳» قانون بودجه ۱۴۰۳: تعیین دستگاه اجرایی ردیف‌های متفرقه مندرج در جدول ۹ این قانون که فاقد دستگاه اجرایی مشخص هستند، متناسب با موضوع ردیف و شرح وظایف مصوب دستگاه‌ها به عهده سازمان برنامه و بودجه کشور است.
۲. براساس بند «پ» ماده (۶۳) برنامه ششم توسعه، دولت مکلف است به منظور افزایش ایمنی و مقاومسازی مدارس و فضاهای پرورشی و ورزشی وزارت آموزش و پرورش معادل ریالی مبلغ سه میلیارد (۳.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) دلار در طول اجرای مصوبه برنامه از محل حساب ذخیره ارزی پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی با اولویت طرح‌های (پروژه‌های) نیمه‌تمام آموزشی، پرورشی و تربیت بدنی آموزش و پرورش اختصاص دهد.

جدول ۸. اعتبارات ردیف‌های متفرقه انتقال‌یافته در جدول ۹ قانون بودجه ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

ردیف ۱۴۰۲	عنوان	مبلغ	وضعیت در بودجه ۱۴۰۳
۵۳۰۰۲۲	اعتبارات موضوع بند «ب» ماده (۶۵) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) ^۱	۱.۰۰۰	قید شده در جدول ۹ به میزان ۱.۰۰۰
۵۳۰۰۳۸	بازسازی و نوسازی فضای آموزشی پرورشی و ورزشی از محل حساب ذخیره ارزی	۴.۰۰۰.۰۰۰	حذف
۵۳۰۰۴۷	بهبودی و نوسازی فضاهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش	۱۱.۴۰۰.۰۰۰	حذف
۵۳۰۰۴۵	توسعه عدالت آموزشی، نوسازی و مقاوم‌سازی و خرید تجهیزات برای مدارس روستایی- موضوع وصول مالیات بنگاه‌های اقتصادی زیرمجموعه نیروهای مسلح و ستاد اجرایی فرمان امام (ره)- ماده (۷۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)	۸.۲۰۰.۰۰۰	انتقال به جدول ۷-۱
۵۳۰۱۰۵	اعتبار موضوع ۲۷ درصد مالیات بر ارزش افزوده درصد سهم وزارت آموزش و پرورش	۲۶.۰۰۰.۰۰۰	انتقال به جدول ۷-۱
۵۵۰۰۴۷	پاداش پایان خدمت بازنشستگان	۲۴۰.۰۰۰.۰۰۰	قید شده در جدول ۹ به میزان ۲۲ همت
۵۵۰۱۷۶	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱.۶۰۰.۰۰۰	حذف
جمع کل		۲۹۱.۲۰۱.۰۰۰	

مأخذ: قانون بودجه ۱۴۰۲.

همچنین در لایحه بودجه ۱۴۰۳ آن‌طور که در جدول ۹ مشخص است، در ردیف ۵۳۰۰۵۱ از محل اعتبارات عوارض گاز مصرفی مشترکان سهمی برای تأمین و استانداردسازی سامانه گرمایشی و سرمایشی مدارس اختصاص داده شده است. این سهم در سال گذشته نیز با همین شکل و به میزان ۲۰ درصد بود، درحالی‌که بنابر بند الحاقی «۳» ماده (۹۲) مصوبه برنامه هفتم^۲ بنا بود سهم آموزش و پرورش از ۲۰ درصد به ۴۰ درصد افزایش یابد.

در هر دو ردیف ۵۳۰۰۱۵ و ۵۳۰۰۵۱ میزان سهم آموزش و پرورش به‌دقت مشخص نشده و تنها عدد ۱.۰۰۰ میلیون ریال قرار داده شده است. دلیل این امر آن است که سازمان برنامه و بودجه دقیقاً میزان درآمدی این ردیف‌ها را در جداول درآمدی مشخص نکرده و در واقع تعیین سهم آموزش و پرورش به‌بعد از عملکرد ردیف موکول شده است. این مسئله موجب بی‌انضباطی و ناشفافی در بودجه است؛ به این معنا که دولت درآمدی دارد که آن را به‌رغم امکان، پیش‌بینی نمی‌کند و سهم آموزش و پرورش نیز به‌تبع آن مشخص نیست. درحالی‌که این اعتبار چشمگیر است. به‌عنوان

۱. ماده (۶۵)- دولت مکلف است تا پایان تکالیف تعیین شده ذیل، علاوه بر دریافت نرخ گاز، به‌ازای مصرف هر مترمکعب گاز طبیعی ۱۰ درصد (۱۰٪) بهای گاز مصرفی به‌استثنای خوراک پتروشیمی‌ها را به‌عنوان عوارض از مشترکان دریافت و به‌حساب خزانه‌داری کل کشور واریز کند. «ب»- بیست درصد (۲۰٪) از منابع مذکور به تأمین و استانداردسازی سامانه گرمایشی و سرمایشی مدارس با اولویت مدارس روستاها، تجهیزات آموزشی و کمک‌آموزشی مدارس و هنرستان‌ها در قالب ردیف مشخص در قوانین بودجه سنواتی و با مبادله موافقت‌نامه با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور اختصاص می‌یابد.

۲. با هدف تأمین و استانداردسازی سامانه‌های سرمایشی و گرمایشی و کمک به تجهیزات آموزشی و کمک‌آموزشی مدارس و هنرستان‌های کشور با اولویت مناطق محروم، عبارت «بیست درصد (۲۰٪)» در بند «ب» ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به «چهل درصد (۴۰٪)» اصلاح می‌شود.

مثال برخی از گزارش‌ها نشان می‌دهند که سهم آموزش و پرورش از محل دریافت عوارض گاز مصرفی در سال ۱۴۰۲ تا ۵۰ درصد هم افزایش و در مجموع حدود ۴.۸ هزار میلیارد تومان از این محل دریافتی داشته است.

جدول ۹. اعتبارات ردیف‌های متفرقه انتقال‌نا یافته در جدول ۹ لایحه بودجه ۱۴۰۳ (میلیون ریال)

ردیف ۱۴۰۳	عنوان ردیف	هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	جمع
۵۳۰۰۱۵	تأمین و استانداردسازی سامانه گرمایشی و سرمایشی مدارس از محل دریافت عوارض گاز مصرفی از مشترکان (بند «ب» ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۲)	۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
۵۳۰۰۵۱	بازسازی و نوسازی فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی از محل مولدسازی دارایی‌های سازمان	۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
۵۵۰۰۲۱	وزارت آموزش و پرورش پاداش پایان خدمت بازنشستگان ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها	۲۲۰.۰۰۰.۰۰۰	۰	۲۲۰.۰۰۰.۰۰۰
	جمع کل	۲۲۰.۰۰۰.۰۰۰	۲۰۰۰۰	۲۲۰.۰۰۲.۰۰۰

مأخذ: لایحه بودجه ۱۴۰۳.

دیگر ردیف آموزش و پرورش در جدول اعتبارات انتقال‌نیافته مربوط به پاداش پایان خدمت بازنشستگان است. در سال ۱۴۰۳ این اعتبارات برخلاف سال‌های قبل به تفکیک هر دستگاه قید شده و از این‌رو میزان سهم هر دستگاه شفاف است. در سال ۱۴۰۲ با محاسبه تقریبی سهم آموزش و پرورش از کل اعتبارات در نظر گرفته شده برای این امر، حدود ۲۲ هزار میلیارد تومان بود که در سال ۱۴۰۳ این مبلغ با ردیف مشخصی به میزان ۲۴ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده است. تخمین تخریبی ۴۰ هزار بازنشسته در سال ۱۴۰۳ و میانگین پرداختی حدود ۴۵۰ میلیون تومان به هر بازنشسته^۱ نشان می‌دهد که این مبلغ برای پرداخت پاداش بازنشستگان در سال ۱۴۰۳ مناسب است. اما نکته آن است که آموزش و پرورش مطالبات بازنشستگان سال ۱۴۰۲ را نیز که با احتساب حدود ۵۰ هزار بازنشسته^۲ و میانگین پرداختی ۴۰۰ میلیون تومان به هر فرد، مبلغی به همین میزان خواهد بود، همچنان بدهکار است و با این اعتبار دیده شده، احتمال کسری بودجه و تعویق پرداخت پاداش پایان خدمت باز هم محتمل می‌باشد.

۷. سرانه دستگاه‌ها و سازمان‌های منتخب ذیل وزارت آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳

در جدول ۱۰ سرانه دانش‌آموزان مدارس دولتی، براساس اعتبارات در نظر گرفته شده برای سال ۱۴۰۳ محاسبه شده است. براساس اطلاعات آمده، با در نظر گرفتن کل اعتبارات آموزش و پرورش (جداول ۷ و ۹ لایحه) سرانه هر دانش‌آموز حدود ۲۰.۶ میلیون تومان می‌شود که نسبت به سال گذشته ۱۶/۷ درصد رشد داشته است. همچنین اعتبارات در نظر گرفته شده برای فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی دانش‌آموزان در صورت لحاظ کردن اعتبارات آمده در جدول ۱۲

۱. اطلاعات دریافتی از وزارت آموزش و پرورش.

۲. مصاحبه سرپرست صندوق بازنشستگی کشوری مورخ ۲۲ آبان ۱۴۰۲: <https://irna.ir/xjNWHZ>

لایحه با اعتبارات جدول ۷ لایحه، رشد چشمگیری داشته و از ۶۹۰ هزار تومان برای هر دانش‌آموز به ۱ میلیون و ۳۴۰ هزار تومان در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

جدول ۱۰. سرانه دستگاه‌ها و سازمان‌های منتخب ذیل وزارت آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ (میلیون ریال)

عنوان دستگاه	جمعیت مخاطبان سال ۱۴۰۲		درصد تغییر
	آمار	شاخص	
اعتبارات آموزش و پرورش (جدول ۷) کل اعتبارات آموزش و پرورش (با احتساب جدول ۹) فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی (جداول ۷ و ۱۲)	۸۷/۱۵۴	کل دانش‌آموزان دولتی	۲۲
	۱۹۰/۲۳		۱۶/۷
	۶۹/۰		۹۴
دانشگاه شهید رجایی	۲/۲۷۶	دانشجویان دوره‌های مختلف	۱۱۴
دانشگاه فرهنگیان	۴۲/۳۵۹	دانشجو- معلم و مهارت‌آموز	۳۰/۸

سرانه دانشجویان دانشگاه شهید رجایی (اعم از دانشجو- معلمان و دانشجویان آزاد) براساس اعتبارات در نظر گرفته شده در لایحه بودجه ۱۴۰۳ حدوداً ۵۹.۳ میلیون تومان می‌باشد که نسبت به سال گذشته رشد ۱۱۴ درصدی داشته است. سرانه دانشجو- معلمان و مهارت‌آموزان دانشگاه فرهنگیان نیز با رشد ۳۰.۸ درصدی به ۴۷ میلیون تومان رسیده است.

۸. نگاهی به تناسب لایحه بودجه ۱۴۰۳ با برنامه هفتم پیشرفت

در برنامه هفتم پیشرفت پنج برنامه اصلی در آموزش و پرورش مدنظر قرار گرفت: ارتقای کمی و کیفی سرمایه انسانی، بهبود کیفیت و عدالت آموزشی، جذب بازماندگان از تحصیل، اصلاح نظام مدیریتی و ارتقای آموزش و پرورش به‌مثابه امر ملی. متناسب با این اهداف، احکامی نیز در برنامه هفتم به تصویب رسید. اما در لایحه بودجه ۱۴۰۳ به‌نظر می‌رسد اعتنای کاملی به تکالیف آمده در برنامه هفتم نشده است. برای مثال در برنامه مواد ذیل به تصویب رسیده بود که اکنون در بودجه ۱۴۰۳ مشاهده نمی‌شود:

– **بند «ج» ماده (۸۸):** دولت مکلف است کلیه مطالبات باقی‌مانده صندوق ذخیره فرهنگیان را طی اجرای برنامه تخصیص و پرداخت کند.

– **تبصره بند «ب» ماده (۸۸):** خدمت‌گزاران و خدمتگزاران سرایدار بعد از گذراندن دوره‌های کارآموزی ویژه که توسط وزارت آموزش و پرورش برگزار می‌شود، به‌عنوان فوق‌العاده خدمت‌گزاری و فوق‌العاده سرایداری به‌ترتیب معادل سی و پنج درصد (۳۵٪) و پنجاه درصد (۵۰٪) از حداقل حقوق مندرج در قوانین بودجه سالانه علاوه بر حقوق و مزایای دریافتی خود برخوردار می‌شوند.

- **بند الحاقی ماده (۹۱):** وزارت آموزش و پرورش مکلف است ظرف ۶ ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون، اقدام قانونی لازم را برای بازنگری در اساسنامه نهضت سوادآموزی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۶۳/۳/۳ با هدف ریشه‌کنی کامل بی‌سوادی مطلق و توسعه و تعمیق سواد در جهت ارتقای سواد عمومی جامعه مبتنی بر مفاهیم جدید و آموزش مستمر همگانی انجام دهد.

- **بند الحاقی «۳» ماده (۹۲):** با هدف تأمین و استانداردسازی سامانه‌های سرمایه‌های و گرمایشی و کمک به تجهیزات آموزشی و کمک‌آموزشی مدارس و هنرستان‌های کشور با اولویت مناطق محروم، عبارت «بیست درصد (۲۰٪)» در بند «ب» ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به «چهل درصد (۴۰٪)» اصلاح می‌شود.

- **ماده الحاقی (۳۳) به ماده (۱۱۸):** دولت مکلف است دودهم واحد درصد از محل مالیات بر ارزش افزوده موجود را به آموزش و پرورش (سازمان توسعه و نوسازی و تجهیز مدارس کشور) و دانشگاه‌های فرهنگیان، شهید رجایی و فنی و حرفه‌ای جهت تخریب و بازسازی و مقاوم‌سازی و تجهیز مدارس آموزشی دولتی اختصاص دهد.

همچنین در ماده (۸۷) مصوبه برنامه هفتم شاخص‌هایی برای سنجش عملکرد وزارت آموزش و پرورش تعریف شده بود که در حال حاضر با سنجش عملکردی در نظر گرفته شده برای دستگاه‌های سیاستگذار در جدول (۷-۲) لایحه بودجه هم‌خوانی ندارد. در بخش آتی به آنها پرداخته شده است.

از سوی دیگر، ردیف‌های اعتباری در نظر گرفته شده برای سازمان‌ها و دستگاه‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش کفاف اجرای احکام و تکالیف برنامه هفتم را نخواهد داشت. به‌عنوان مثال، براساس شاخص تعیین شده در جدول ماده (۸۷) برنامه، آموزش و پرورش مکلف بوده است که پوشش آموزش‌های فنی، حرفه‌ای و مهارتی در دوره متوسطه دوم را تا ۵۰ درصد گسترش دهد که این مسئله نیازمند تجهیز هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و آماده‌سازی زیرساخت‌هاست. در نمونه‌ای دیگر، بنابر بند الحاقی «۶» ماده (۹۲) مصوبه برنامه وزارت آموزش و پرورش مکلف است نسبت به احداث حداقل ۲۰۰ مجتمع آموزشی پرورشی بزرگ‌مقیاس اقدام کند. پیش‌بینی منابع مورد نیاز برای اجرای کامل این دو حکم، در جدول ۱۱ آمده است؛^۱ مطابق پیش‌بینی در سال نخست برنامه (۱۴۰۳) اجرای این دو حکم در مجموع نیازمند ۶ هزار میلیارد تومان اعتبار می‌باشد درحالی‌که در لایحه بودجه ۱۴۰۳ کل بودجه سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس ۱۲ همت است.

جدول ۱۱. نمونه‌ای از پیش‌بینی بودجه برای تحقق اهداف و احکام تصویب شده در برنامه هفتم پیشرفت (میلیون ریال)

عنوان برنامه	قانون ۱۴۰۲	پیشنهاد ۱۴۰۳	پیشنهاد ۱۴۰۴	پیشنهاد ۱۴۰۵	پیشنهاد ۱۴۰۶	پیشنهاد ۱۴۰۷	جمع کل
احداث مجتمع‌های آموزشی و پرورشی بزرگ‌مقیاس	.	۴۸.۰۰۰.۰۰۰	۶۷.۲۰۰.۰۰۰	۹۴.۰۸۰.۰۰۰	۱۳۱.۷۱۲.۰۰۰	۱۸۴.۳۹۶.۸۰۰	۵۲۸.۳۸۸.۸۰۰
احداث، توسعه، تکمیل و تجهیز هنرستان‌ها	.	۱۲.۰۰۰.۰۰۰	۱۶.۸۰۰.۰۰۰	۲۳.۵۲۰.۰۰۰	۳۲.۹۲۸.۰۰۰	۴۶.۰۹۹.۲۰۰	۱۳۱.۳۴۷.۲۰۰

مأخذ: اطلاعات دریافتی از سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کل کشور.

۱. براساس اطلاعات دریافتی از سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور.

۹. سنجه‌های عملکردی آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳

در جدول شماره (۷-۲) لایحه بودجه ۱۴۰۳ سنجه‌هایی عملکردی برای وزارت آموزش و پرورش در نظر گرفته شده که در جدول ذیل قابل مشاهده است.

جدول ۱۲. سنجه عملکرد خروجی‌های اصلی دستگاه‌های سیاستگذار (آموزش و پرورش)

پیش‌بینی مقدار ۱۴۰۳	واحد سنجش	اهم خروجی‌ها و محصولات اصلی
۹۵۰.۰۰۰	مهارت‌آموز	ارتقای آموزش‌های مهارتی
۳۶۰.۰۰۰	دانشجو	آموزش نیروی انسانی متخصص
۱۶.۰۰۰.۰۰۰	دانش‌آموز	یاددهی، یادگیری و ارزشیابی
۱۶.۰۰۰.۰۰۰	دانش‌آموز	ارتقای کیفیت خدمات آموزشی و پرورشی
۱۶.۰۰۰.۰۰۰	دانش‌آموز	توسعه، ارتقای تربیت‌بدنی و سلامت دانش‌آموزان
۱۵۰.۰۰۰	هزار جلد	تأمین کتب درسی دانش‌آموزان
۳۸.۰۰۰.۰۰۰	مترمربع	تأمین فضاهای آموزشی (آموزش عمومی)
۵	پروژه	هوشمندسازی فضاهای آموزشی
۱۰۰.۰۰۰	کلاس	ارتقای مشارکت‌های اجتماعی، مردمی و خیرین
۲۶	پروژه	تأمین تجهیزات آموزشی و کمک‌آموزشی (آموزش عمومی و فنی‌حرفه‌ای)
۸۳.۰۰۰	دانش‌آموز	آموزش و پرورش استثنایی و سنجش آمادگی نوآموزان و استعداد تحصیلی
۸.۰۰۰.۰۰۰	نوآموز	آموزش نوآموزان کودکان
۳۶۰.۰۰۰	دانشجو	ارائه خدمات رفاهی، فرهنگی، ورزشی و فوق‌دانشجویان

سنجه‌های در نظر گرفته شده با آنچه که در ماده (۸۷) برنامه هفتم پیشرفت به تصویب رسید، مغایرت دارد. علاوه بر این این سنجه‌ها دارای ایراداتی از قبیل ذیل است:

- **ابهام در سنجه:** برخی از سنجه‌های در نظر گرفته شده در این جدول گویا نیست؛ برای مثال سنجه‌ای با عنوان «هوشمندسازی فضاهای آموزشی» با پیش‌بینی ۵ پروژه تعریف شده است که گویا نمی‌باشد.
- **آرمان‌گرایی و فاصله با واقعیت:** برخی از سنجه‌های آمده با واقعیت اعتبارات آموزش و پرورش در لایحه هم‌خوانی ندارد. برای مثال تأمین فضاهای آموزشی (آموزش عمومی) ۳۸ میلیون مترمربع پیش‌بینی شده است که با احتساب هزینه ساخت هر مترمربع مدرسه در سال ۱۴۰۳ به میزان ۱۹ میلیون تومان، اعتباری بالغ بر ۷۲۲ هزار میلیارد تومان نیاز دارد که ۳ برابر کل بودجه آموزش و پرورش است!
- **فاقد قابلیت اندازه‌گیری:** برخی از سنجه‌های آمده نیز قابلیت سنجش را نخواهند داشت. برای مثال در سنجه «ارتقای کیفیت خدمات آموزشی و پرورشی» تعداد کل دانش‌آموزان لحاظ شده است که قاعدتاً هیچ‌کدام از ملزومات اندازه‌گیری آن از جمله آزمون‌های استانداردسازی شده سنجش کیفیت یادگیری فراهم نیست و سرانجام باید به اندازه‌گیری و قیاس نمرات بسنده کرد که شاخص مناسبی برای سنجش ارتقای کیفیت نمی‌باشد.

۱۰. جمع‌بندی

براساس بررسی‌ها و تحلیل‌هایی که از اعتبارات وزارت آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ کشور به عمل آمد، مشخص شد که در عمده ردیف‌های بودجه‌ای، اعتبارات بسیار کمتر از حتی انجام امور اصلی و روزمره پیش‌بینی شده است. این وضعیت آموزش و پرورش را با مشکلات عدیده‌ای همچون مسائل ذیل مواجه خواهد کرد:

- چالش در پرداخت حقوق و دستمزد فرهنگیان با کم‌برآوردی ردیف «ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها».
 - چالش در پرداخت مطالبات و معوقات فرهنگیان از جمله پاداش پایان‌خدمت و حق‌التدریس شاغلان و بازنشسته‌ها،
 - چالش در تأمین کاغذ کتب درسی با کم‌برآوردی بودجه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی،
 - توقف برنامه‌های ساخت، نوسازی و تخریب و بازسازی مدارس کشور با کم‌برآوردی شدید اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس،
 - چالش در مدیریت و افزایش ظرفیت‌های پذیرش دانشگاه فرهنگیان با کم‌برآوردی بودجه هزینه‌ای دانشگاه،
 - کم‌برآوردی بودجه سازمان نهضت سوادآموزی با وجود تصویب وظایف جدید برای آن در برنامه هفتم پیشرفت،
 - مشکل قطعی در تأمین خدمات ایاب‌وذهاب رایگان دانش‌آموزان استثنایی در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۳،
 - کسری اعتبار در پرداخت کامل پاداش پایان خدمات بازنشستگان سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ آموزش و پرورش.
- ازسویی در برنامه هفتم پیشرفت نیز تکالیف و برنامه‌هایی برای تحول در وزارت آموزش و پرورش و حل مسائل اساسی نهاد تعلیم و تربیت به تصویب رسید که اکنون انتظار آن می‌رفت که برش اجرایی سال نخست این برنامه‌ها در لایحه بودجه ۱۴۰۳ نمایان باشد که این مهم نیز اکنون به چشم نمی‌آید.

جدول پیوست ۲. اعتبارات هزینه‌ای دستگاه‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۴۰۳ (بدون در نظر گرفتن متفرقه‌ها) (میلیون ریال)

ردیف	عنوان دستگاه	مصوب ۱۴۰۲	عملکرد ۱۴۰۲	پیشنهاد وزارتخانه	پیشنهاد لایحه ۱۴۰۳	درصد رشد به عملکرد ۱۴۰۲	درصد رشد به قانون ۱۴۰۲	نسبت به پیشنهاد وزارتخانه
۱۲۷۵۰۰	وزارت آموزش و پرورش	۳۲.۶۸۰.۰۰۰	۱۶.۸۲۷.۰۱۳	۴۸.۳۶۰.۴۳۶	۳۲.۹۶۳.۶۶۷	۹۵/۹	-۰/۹	-۳۱/۸
۱۲۷۵۰۲	دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	۱۴۵.۰۰۰	۱۴۰.۶۳۲	۲۸۰.۶۵۰	۱۸۰.۵۹۰	۲۸/۴	۲۴/۵	-۳۵/۷
۱۲۷۵۰۳	وزارت آموزش و پرورش - ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها	۱.۸۰۰.۸۳۰.۰۰۰	۲.۰۰۷.۹۰۷.۴۸۰	۳.۳۷۶.۴۷۲.۱۴۰	۲.۱۷۸.۵۴۹.۲۲۴	۸/۵	۲۱/۰	-۳۵/۵
۱۲۷۵۰۴	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	۱۵.۶۸۶.۰۰۰	۱۳.۵۹۹.۳۴۱	۳۳.۴۰۲.۳۵۴	۱۶.۴۶۹.۹۴۰	۲۱/۱	۵	-۵۰/۷
۱۲۷۵۰۹	وزارت آموزش و پرورش - کمک به تأمین سرانه دانش‌آموزی و حمایت و ارتقای پوشش تحصیلی افراد لازم‌التعلیم	۴۹.۶۱۸.۸۲۷	۲۴.۶۴۲.۱۹۵	۱۳۹.۱۷۸.۱۱۲	۴۹.۷۷۷.۵۰۰	۱۰۲	-۰/۳	-۶۴/۲
۱۲۷۵۱۲	سازمان مدارس غیردولتی و مرکز توسعه مشارکت‌های مردمی	۹۹۶.۰۰۰	۴۳۰.۴۶۹	۳۰۹۰.۷۶۴۰	۹۹۹.۴۱۰	۱۳۲/۲	-۰/۳	-۷۴/۴
۱۲۷۵۱۷	سازمان ملی پرورش استعداد‌های درخشان	۱۰۰۴۲.۰۰۰	۱۰۰۷۰.۷۷	۲.۵۲۰.۰۰۰	۱۰۰۷۷.۸۱۵	۷	۳/۴	-۵۷/۲
۱۲۷۵۲۰	وزارت آموزش و پرورش - فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی دانش‌آموزان	۹.۳۱۹.۰۰۰	۶.۷۳۰.۰۰۰	۲۶.۹۵۷.۱۰۰	۱۰.۲۰۱.۲۳۲	۵۱/۶	۹/۵	-۶۲/۲
۱۲۷۵۴۱	وزارت آموزش و پرورش - کمک به صندوق ذخیره فرهنگیان پس از تصویب اساسنامه	۶۰۰.۰۰۰	۰	--	۱۷۶.۰۰۰	۰	-۷۰/۶	--
۱۲۷۵۴۲	دانشگاه شهید رجایی	۲.۱۶۳.۰۰۱	۲.۰۹۳.۷۱۱	۷.۱۲۸.۰۲۷	۲.۸۱۱.۲۶۲	۳۴/۲۷	۲۹/۹۷	-۶۰/۵۶
۱۲۷۵۹۳	وزارت آموزش و پرورش - خرید خدمات آموزش عمومی و برون‌سپاری در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار و دانش	۱۳.۸۳۶.۰۰۰	۱۵.۲۱۱.۲۸۴	۴۷.۸۳۹.۱۱۹	۱۳.۵۳۸.۷۷۱	-۱۱	-۲/۱	-۷۷/۷
۱۲۷۵۹۴	وزارت آموزش و پرورش - اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش	۹.۳۶۵.۰۰۰	۹.۷۸۰.۰۰۰	۱۹۳.۰۸۱.۲۸۹	۹.۷۸۵.۱۷۶	-۰/۱	۴/۵	-۹۴/۹
۱۲۷۵۹۷	سازمان ملی تعلیم و تربیت کودک	۱.۶۳۹.۰۰۰	۶۳۸.۷۷۴	۲.۲۹۴.۶۰۰	۱.۷۰۵.۵۸۱	۱۶۷	۴/۱	-۲۵/۷
۱۲۷۶۰۰	سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور	۱.۸۸۲.۰۰۰	۹۱۰.۴۵۴	۲.۸۳۳.۰۰۰	۱.۲۰۵.۶۶۵	-۳۲/۴۲	-۳۵/۹۳	-۵۷/۲۹
۱۲۷۷۵۰	دانشگاه فرهنگیان	۱۲.۸۲۵.۰۰۱	۱۲.۳۹۵.۰۰۰	۳۳.۷۴۳.۰۰۰	۱۶.۶۸۶.۵۳۶	۳۰/۱۱	۳۴/۲۶	-۵۰/۵
۱۲۷۸۰۰	سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۲.۷۱۶.۰۰۰	۲.۶۱۶.۳۷۵	۱۵.۸۰۸.۶۷۵	۲.۸۶۰.۵۳۲	۹/۳	۵/۳	-۸۱/۹
۱۲۸۰۰۰	نهضت سوادآموزی	۳.۱۸۵.۱۳۳	۲.۶۶۸.۱۵۴	۳۱.۴۱۸.۰۶۱	۳.۳۳۹.۵۱۸	۲۵/۲	۱۴/۸	-۸۹/۴
۲۸۴۰۰۰	شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۶.۸۴۱.۸۰۰	۶.۰۱۲.۱۶۱	۹.۴۸۰.۰۰۰	۸.۴۲۰.۵۴۹	۴۰/۱	۲۳/۱	-۱۱/۲
۱۲۷۵۴۵	باشگاه دانش‌پژوهان جوان	۰	۰	-	۱۴۹.۳۳۲	-	-	-
	جمع	۱.۹۶۴.۷۶۹.۷۶۲	۲.۱۲۳.۶۱۰.۱۲۰	۲.۹۷۴.۶۹۴.۲۰۸	۲.۳۵۰.۷۲۲.۳۰۰	۱۰/۶	۱۹/۵	-۴۰/۹

جدول پیوست ۳. جدول ۱۲ هزینه‌کرد یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشور و تخصیص یافته برای آموزش و پرورش (میلیارد ریال)

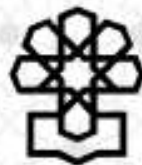
ردیف	عنوان دستگاه و برنامه	مبلغ	تکالیف برنامه هفتم
۱۲۷۵۰۰	طرح ولایت ویژه معلمان و دانش‌آموزان	۲.۰۰۰	۸۹-ج
۱۲۷۵۰۰	برنامه‌های فرهنگی معاونت پرورشی	۶.۰۰۰	۸۱-الف
۲۸۴۰۰۰	شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۴.۳۰۰	
	جمع کل	۱۲.۳۰۰	

منابع و مأخذ

۱. قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور مصوب مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۴۰۲/۱/۶.
۲. گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «بررسی اعتبارات وزارت آموزش و پرورش در قانون بودجه ۱۴۰۲ کل کشور» منتشره در تاریخ ۱۴۰۲/۵/۱۶ با شماره مسلسل ۱۹۱۹۹.
۳. گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «عملکرد بودجه وزارت آموزش و پرورش تا پایان آبان ماه ۱۴۰۲» منتشره در تاریخ ۱۴۰۲/۱۰/۲۶ با شماره مسلسل ۱۹۵۶۳.
۴. برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مصوب مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۴۰۲/۱۰/۱.
۵. قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۹۳/۱۲/۴.

گزیده سیاستی

کل بودجه آموزش و پرورش در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ با احتساب ردیف‌های متفرقه اعمال نشده (جدول ۹) در مجموع ۲۷۸ هزار میلیارد تومان است که این به معنای سهم ۸۳/۹ درصدی آموزش و پرورش از مصارف بودجه عمومی دولت است در حالی که سال گذشته سهم آموزش و پرورش ۵۷/۱۰ درصد بوده است. لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ انطباق اندکی با برنامه هفتم توسعه دارد. با وضعیت فعلی پیش‌بینی اعتبارات آموزش و پرورش در سال پیش‌رو دارای چالش‌هایی همچون عدم توانایی پرداخت حقوق و دستمزد کامل کارکنان، چالش در ساخت و نوسازی مدارس و... خواهد بود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی بازار لیاوران (ضلع جنوبی - پلاک ۲۸۰۲)

تلفن: ۰۲۱-۷۵۱۸۳۰۰۰ | پست الکترونیک: ۰۲۱-۵۸۵۵۰۱۵۸۷۵ | وبسایت: mcs.ir

وبسایت: csl.majlis.ir